

УДК 811.111:811.161.373:46

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/78-2-21>

Ольга КУДЕЛІНА,

orcid.org/0000-0001-6341-8701

*старший викладач кафедри іноземних мов професійного спрямування
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова
(Одеса, Україна) ol.ryd63@gmail.com*

Ольга СОБОРОВА,

orcid.org/0000-0003-4065-6242

*доцент кафедри водних біоресурсів та аквакультури
Одеського національного університету імені І.І. Мечникова
(Одеса, Україна) olya.soborova@gmail.com*

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНОЛОГІЇ В ГАЛУЗІ ЕКОЛОГІЇ, ВОДНИХ БІОРЕСУРСІВ ТА АКВАКУЛЬТУРИ (НА ПРИКЛАДІ ЕВТРОФІКАЦІЇ ОДЕСЬКОЇ ЗАТОКИ)

Стаття присвячена деяким особливостям терміносистем англійської та української мов у сфері екології та водних біоресурсів та аквакультури, а також специфіці та певним труднощам при перекладі. Стаття має на меті висвітлити певний аспект англійської мови професійного спрямування, а саме питання еквівалентності термінології та виклики, які це створює у викладанні. Дослідження стосується засвоєння лексичного матеріалу студентами природничих спеціальностей, а саме екології, водних біоресурсів та аквакультури; аналізує пов'язані з цим складнощі. Вони пов'язані з вибором матеріалів, використанням автентичних текстів, а також зі здатністю студентів ідентифікувати і точно перекладати спеціалізовані терміни. Специфіка та певні труднощі під час перекладу технічних текстів з англійської українською, що відокремлюють їх від інших видів мовної передачі інформації, полягають у тому, що такий переклад має на увазі як повна заміна вихідного тексту і що рецептори перекладу будуть розцінювати його як повністю тотожний оригіналу. Тотожність перекладу вихідному тексту має важливе значення для технічних і спеціальних інформативних текстів. Так, причиною найбільших складнощів є відмінність терміносистем англійської та української мов. Необхідно провести аналіз, який би виявив основні особливості терміносистем англійської та української мов у сфері екології, водних біоресурсів та аквакультури. А також слід позначити відмінності в граматиці та лексиці англійської та української мов, що найчастіше зустрічаються, які призводять до неправильного технічного перекладу. Актуальною проблемою перекладу термінів є й тому, що в деяких галузях знання (наприклад, в екології) понятійний апарат майже цілком запозичується, а відтак необхідне вираження цих понять українською мовою. Існує кілька категорій лексики, які створюють певні проблеми, коли йдеться про еквівалентність, і ці категорії будуть проаналізовані в цій статті.

Ключові слова: *термінологія, переклад, еквівалент, екологія, водні біоресурси, аквакультура.*

Olga KUDELINA,

orcid.org/0000-0001-6341-8701

*Senior Lecturer at the Department of Foreign Languages for Professional Purposes
Odessa I. I. Mechnikov National University
(Odesa, Ukraine) ol.ryd63@gmail.com*

Olga SOBOROVA,

orcid.org/0000-0003-4065-6242

*Associate Professor at the Department of Aquatic Bioresources and Aquaculture
Odessa I. I. Mechnikov National University
(Odesa, Ukraine) olya.soborova@gmail.com*

PECULIARITIES OF THE TRANSLATION OF TERMINOLOGY IN THE FIELD OF ECOLOGY, WATER BIORESOURCES AND AQUACULTURE (ON THE EXAMPLE OF EUTROPHICATION OF THE ODESA BAY)

The article is devoted to some peculiarities of the terminology systems of the English and Ukrainian languages in the field of ecology and aquatic bioresources and aquaculture, as well as to the specifics and certain difficulties in translation.

The article aims to highlight a certain aspect of ESP, namely the issue of terminology equivalence and the challenges it poses in teaching. The study concerns the acquisition of vocabulary by students of natural sciences, namely ecology, aquatic bioresources and aquaculture; it analyzes the difficulties associated with this. They are related to the choice of materials, the use of authentic texts, and the ability of students to identify and accurately translate specialized terms. The specifics and certain difficulties in translating technical texts from English into Ukrainian, which separate them from other types of language information transfer, are that such a translation is meant to be a complete replacement of the source text and that the receptors of the translation will regard it as completely identical to the original. The identity of the translation to the source text is important for technical and special informational texts. For example, the reason for the greatest difficulties is the difference between the terminology systems of the English and Ukrainian languages. It is necessary to conduct an analysis that would identify the main features of the English and Ukrainian terminology in the field of ecology, aquatic bioresources and aquaculture. It is also necessary to identify the most common differences in grammar and vocabulary of the English and Ukrainian languages that lead to incorrect technical translation. The problem of translating terms is also relevant because in some fields of knowledge (e.g., ecology), the conceptual apparatus is almost entirely borrowed, and therefore it is necessary to express these concepts in Ukrainian. There are several categories of vocabulary that pose certain problems when it comes to equivalence, and these categories will be analyzed in this paper.

Key words: terminology, translation, equivalent, ecology, aquatic bioresources.

Постановка проблеми. Переклад термінології з рідної мови на іноземну вимагає великого досвіду використання раніше набутої лексики, точного розуміння значення терміна сполучення з іншими словами в реченні, а також збереження правильної граматичної будови не тільки речень, але й питань і тверджень, весь текст в цілому (навіть якщо і контекст), в логічному сенсі теми, і текст. Існує ряд неточностей у розумінні термінології з наступних причин: а) переконання в однозначності терміна; б) графіка слів (пишуться і читаються по-різному, особливо англійською); в) помилкове використання аналогії; г) переклад терміна в більш конкретні значення (а не буквально); д) нездатність знайти значення в одній мові для перекладу іншою мовою; е) незнання способів передачі, а також закономірностей у викладі, де необхідно звернути особливу увагу на окремі слова та граматичні форми вживання цих слів – термінів у реченні.

Аналіз досліджень. Незважаючи на численні дослідження в галузі перекладу термінів гуманітарних наук, питання зіставлення цілих термінологічних систем двох мов і вивчення паралелей і розбіжностей між ними з позицій теорії перекладу залишається найменш розробленим. У зв'язку з цим проблема вибору способу перекладу нових термінів становить великий інтерес для лінгвістів і перекладачів і посідає важливе місце у теорії та практиці перекладу. Цим питанням займалися багато дослідників, такі як Д'яков А.С. (1), Кияк Т.Р. (2), Скороходько Е.Ф. (5), Белл Р.Т. та Кендлін К. (8; 1991), Кетфорд Д.К. (9; 1965), Кемпбелл Стюарт Дж. (10; 1991) та багато інших вітчизняних і зарубіжних лінгвістів.

Мета статті. Метою статті є аналіз особливостей перекладу екологічної термінології у галузі водних біоресурсів та аквакультури на прикладі евтрофікації вод Одеської затоки. Дослідження

спрямоване на визначення значення уніфікації термінів для точності наукової комунікації та забезпечення розуміння екологічних процесів як науковим товариством, так і широкою громадськістю.

Завданням статті є аналіз, тлумачення та особливості перекладу екологічних термінів, таких як *eutrophication* – *евтрофікація*, *shelf waters* – *шельфові води*, *assimilative capacity of the marine ecosystem* – *асиміляційна спроможність морської екосистеми*, *eutrophication processes* – *евтрофікаційні процеси*, *hypoxia* – *гіпоксія*, *hydrogen sulfide zones* – *сірководневі зони*, *siltation* – *замулення*, *benthic biocenoses* – *донні біоценози*, *hydrobionts* – *гідробіонти*, *fish resources* – *рибні ресурси*, *pollutants* – *забруднюючі речовини*, *environmental state* – *екологічний стан*, *entry of pollutants* – *надходження забруднюючих речовин*, *loss of diversity and habitat* – *втрата різноманіття та місця існування*. Ці терміни безпосередньо стосуються екологічного стану морських вод Одеського регіону та прибережних акваторій, де специфічні умови і процеси потребують чіткого і однозначного визначення (Соборова, 2018:78). Наукова та загальномова інтерпретація цього незначного фрагменту екологічної термінології дозволить забезпечити чітке та однозначне розуміння та переклад цих термінів.

Виклад основного матеріалу. Термінологія в галузі екології, водних біоресурсів та аквакультури, як і будь-яка інша спеціалізована лексика, формується для точного вираження наукових понять та об'єктів, що вивчаються й досліджуються у цій галузі. Виникнення таких термінів є результатом прагнення забезпечити максимально точну та лаконічну передачу інформації, що виключає можливість суб'єктивного тлумачення.

У сучасних умовах постає проблема тлумачення та перекладу екологічної термінології не лише для

наукового товариства, а й для широкої громадськості. Це особливо актуально, оскільки пересічні громадяни стикаються з екологічними термінами чи їхніми синонімами в різних контекстах і джерелах, таких як засоби масової інформації, освітні програми, державна політика, громадські ініціативи та соціальні мережі. Неправильне розуміння або незнання цих термінів може призводити до хибних висновків і рішень, що знижує ефективність екологічної освіти та обізнаності. Таким чином, ми бачимо, що переклад – це операція або процес, але в той же час це продукт: Це абстрактне поняття, що складається з процесу і продукту (Bell, 1991:13). Це означає, що переклад – це процес передачі, який відбувається між мовами, тобто це інтерпретація вербальних символів однієї мови за допомогою символів інших мов. Це також внутрішньомовний процес: перекладач часто вдається до інтерпретації вихідного тексту за допомогою засобів самої вихідної мови (словникових одиниць і структури), коли стикається з певними труднощами в сприйнятті повідомлення. Перекладач може шукати синоніми до тієї чи іншої лексичної одиниці, перефразувати текст або спростити його, щоб зрозуміти зміст, а потім передати його у відповідній формі мовою перекладу.

Переклад повинен бути достовірним і обґрунтованим: Зміст не повинен змінюватися незалежно від того, скільки разів його перекладали, і він повинен бути дійсним доти, доки перекладач перекладає те, що він повинен перекладати. Іншими словами, він не повинен нічого додавати або вилучати з повідомлення мовою перекладу

Звернемося до розгляду видів перекладу, затребуваних у галузі екології, водних біоресурсів та аквакультури. Традиційний абстрактно-лінгвістичний підхід до перекладу займає досить незначне місце в повсякденній діяльності перекладача. У цій статті ми враховуємо той факт, що традиційний підхід є науково-орієнтованим. Проте сучасні економічні умови вимагають від безпосередніх виконавців мовної діяльності – перекладачів, викладачів, публічних лекторів тощо – бути орієнтованими на споживача.

Переклад визначається як «заміна текстового матеріалу однією мовою еквівалентним текстовим матеріалом іншою мовою» (Catford, 1965:23), «діяльність, яка полягає у змінному повторному вираженні, перекодуванні тексту, створеного однією мовою, у текст іншою мовою, що виконується перекладачем, який творчо обирає варіант залежно від змінних ресурсів мови, типу перекладу, завдань перекладу, типу тексту та під впливом власної індивідуальності; переклад також є результатом описаної вище діяльності» (Harris, 1990:117) тощо. Усі дослідники відзначають, що

існує дуже багато визначень перекладу як діяльності, що пояснюється високим і давнім попитом на цей тип діяльності (Newmark, 1991).

Зрозумілих причин тип перекладу, необхідний у галузі екології, водних біоресурсів та аквакультури, можна визначити як технічний. Технічний переклад – це переклад, який використовується для обміну спеціальною науковою та технічною інформацією між комунікантами, що розмовляють різними мовами. У спрощеному підході технічний переклад означає переклад технічних текстів. Технічний переклад базується на формально-логічному (збірному) стилі, який характеризується точністю, неемоційністю та безособовістю. У лексиці використовується багато термінів, часто латинського або грецького походження. Граматика технічних перекладів характеризується використанням специфічних і твердо встановлених граматичних норм: широко використовуються неозначено-особові та безособові конструкції, пасивні словосполучення, безособові форми дієслова. Логічний вибір здійснюється за допомогою інверсії. Автори відзначають прагнення будь-якої професійної сфери до лаконічної термінології. Іноді самі багатокомпонентні терміни являють собою короткий опис якогось матеріального явища, процесу, об'єкта, і ця здатність таких термінів виглядає дуже ергономічною – описовий переклад зазвичай дуже громіздкий. Водночас це далеко не еквівалентність (Мітіна, Швелідзе, 2020:305).

Обрані нами для аналізу терміни у галузі водних біоресурсів та аквакультури класифікуються за кількома критеріями. За значенням вони можуть стосуватися *pollutants, eutrophication* – забруднюючих речовин і процесів (полютанти, евтрофікація); *hydrochemical and biological indicators (hydrochemical indicators, phosphate phosphorus)* – гідрохімічних і біологічних показників (гідрохімічні показники, фосфатний фосфор); *ecosystems and their components (marine ecosystems, hydrobionts)* – екосистем та їх компонентів (морські екосистеми, гідробіонти); *processes and phenomena in ecosystems (phytoplankton grouping, blue-green algae)* – процесів і явищ в екосистемах (фітопланктонне угруповання, синьо-зелені водорості) та методів досліджень і управління (регулярний моніторинг).

Класифікація допомагає систематизувати та чітко визначати їх функції і значення, що важливо для точності та зрозумілості в науковій і практичній діяльності. Існують дуже різноманітні класифікації термінів. Перелічимо деякі з них. Термін:

– простий, непохідний – термін, виражений простим словом, основа якого збігається з коренем (*siltation* – замулення; *hypoxia* – гіпоксія) тощо;

– складний – термін, що позначається складним словом, щонайменше двома кореневими морфемами (*marine ecosystems* – морські екосистеми; *fish resources* – рибні ресурси);

– багатокомпонентний, складений – представлений словосполученням з двох і більше елементів (*assimilative capacity of the marine ecosystem* – асиміляційна спроможність морської екосистеми).

У науці екологічні терміни виконують важливі функції для різних аспектів екологічних досліджень, моніторингу та управління. Так, *pollutants* – *полютанти*, тобто забруднюючі речовини різного походження, ідентифікуються та оцінюються для розуміння їх впливу на навколишнє середовище. *Industrial wastewater* – *промислові стічні води*, що скидаються з промислових підприємств, аналізуються для визначення їхнього впливу на водні ресурси, тоді як господарчо-побутові стічні води з житлових та комерційних об'єктів оцінюються для виявлення впливу побутових та господарських стоків на якість води. *Eutrophication* – *евтрофікація*, процес надмірного надходження поживних речовин, що призводить до масового розвитку водоростей, досліджується для розуміння процесів, що ведуть до деградації водних екосистем. *Hypoxia* – *гіпоксія*, або низький вміст кисню у воді, оцінюється для визначення впливу забруднення на доступність кисню у водних екосистемах. *Hydrogen sulfide zones* – *сірководневі зони*, області з високим вмістом сірководню, досліджуються для виявлення умов, що ведуть до утворення токсичних зон у водних середовищах. *Hydrochemical indicators* – *гідрохімічні показники*, такі як рівні фосфору і азоту, вимірюються та аналізуються для оцінки якості води та екологічного стану. Рівні фосфатного і загального фосфору у воді оцінюються для виявлення джерел забруднення та визначення ступеня евтрофікації. *The amount of mineral nitrogen* – *сума мінерального азоту* визначається для оцінки рівня доступного азоту для водних рослин та мікроорганізмів. *Total nitrogen* – *загальний азот*, який включає всі форми азоту у воді, оцінюється для визначення впливу різних джерел забруднення на екосистеми. *Hydrobiological indicators* – *гідробіологічні показники*, що включають чисельність і продуктивність водних організмів, використовуються для оцінки стану та продуктивності водних екосистем.

Лінгвістична класифікація одначуваних термінів може бути проведена за кількома критеріями – лексико-семантичними, морфологічними, синтаксичними ознаками. *Лексико-семантичні* (значеннєві) ознаки репрезентують екологічні терміни належать до кількох категорій. До термінів

на позначення забруднюючих речовин та процесів належать *pollutants* – *полютанти*, *industrial wastewater* – *промислові стічні води*, *household wastewater* – *господарчо-побутові стічні води*, *eutrophication* – *евтрофікація*, *hypoxia* – *гіпоксія*, *hydrogen sulfide zones* – *сірководневі зони*.

Семантику хімічних характеристик води передають терміни *phosphorus* – *фосфор*, *nitrogen* – *азот*, *phosphate and total phosphorus* – *фосфатний і загальний фосфор*, *the amount of mineral nitrogen* – *сума мінерального азоту*, *total nitrogen* – *загальний азот*, *hydrochemical indicators* – *гідрохімічні показники*.

Лексичне значення біологічних характеристик та процесів в екосистемах відображають терміни *hydrobiological indicators* – *гідробіологічні показники*, *phytoplankton community* – *фітопланктонне угруповання*, *dinophytic algae* – *динофітові водорості*, *blue-green algae* – *синьо-зелені водорості*, *hydrobionts* – *гідробіонти*. Опис процесів очищення представлено складним терміном *self-cleaning of the marine environment* – *самоочищення морського середовища*.

Морфологічна (частиномовна) класифікація може бути розподілена на іменникові та дієслівні терміни. Іменникові терміни включають:

Pollutants – *полютанти*, *industrial wastewater* – *промислові стічні води*, *household wastewater* – *господарчо-побутові стічні води*, *eutrophication* – *евтрофікація*, *hypoxia* – *гіпоксія*, *hydrogen sulfide zones* – *сірководневі зони*, *hydrochemical indicators* – *гідрохімічні показники*, *amount of mineral nitrogen* – *сума мінерального азоту*, *total nitrogen* – *загальний азот*, *hydrobiological indicators* – *гідробіологічні показники*, *phytoplankton community* – *фітопланктонне угруповання*, *dinophyte algae* – *динофітові водорості*, *blue-green algae* – *синьо-зелені водорості* – *blue-green algae*.

До віддієслівних термінів належать такі поняття, як самоочищення. *Синтаксична* (словосполучна) класифікація включає прості (однословні) терміни, такі як *pollutants* – *полютанти*, *eutrophication* – *евтрофікація*, *hypoxia* – *гіпоксія*, *phosphorus* – *фосфор*, *nitrogen* – *азот* та складні (утворені з двох і більше слів) терміни, як-от *industrial wastewater* – *промислові стічні води*, *household wastewater* – *господарчо-побутові стічні води*, *self-purification of the marine environment* – *самоочищення морського середовища*, *hydrogen sulfide zones* – *сірководневі зони*, *hydrochemical indicators* – *гідрохімічні показники*, *total mineral nitrogen* – *сума мінерального азоту*, *total nitrogen* – *загальний азот*, *hydrobiological indicators* – *гідробіологічні показ-*

ники, *phytoplankton community* – *фітопланктонне угруповання*, *dinophyte algae* – *динофітові водорості*, *blue-green algae* – *синьо-зелені водорості*.

Такий попередній огляд претендує на перші висновки, що ці терміни частково характеризують лексико-граматичні аспекти англійської мови, незалежно від їх походження – запозиченого чи питомо англійського. Термінознавці вважають, що запозичення є необхідним і невід'ємним елементом термінотворення, оскільки вони дозволяють розширювати лексичний ресурс мови, включаючи поняття та терміни, що вже існують у міжнародній практиці (Croft, 2000: 25).

Запозичені терміни в екологічній термінології, що використовуються для опису морських вод, мають різне походження та значення. Наприклад, термін *полютанти* запозичений з латинської мови *pollutant* (забруднювач) через англійську *pollutant* й означає шкідливі речовини або матеріали, які забруднюють навколишнє середовище. Хімічні терміни, такі як *phosphorus* – *фосфор* і *nitrogen* – *азот*, мають грецьке походження: *фосфор* (від грец. φῶς – світло і φέρω – несу, φωσφόρος – світлоносний) запозичене через латинську *Phosphorus* і позначає хімічний елемент, який часто є однією з поживних речовин, що сприяють евтрофікації вод; *nitrogen* – *азот* (від грец. α (не-, без-) і ζωή (життя), неживий, безжиттєвий, які є поживними речовинами, що сприяють евтрофікації вод. До запозичених термінів належать *eutrophication* – *евтрофікація* (від грец. εὐτροφος – добре живлений), що позначає процес водного квітковіння або водної евтрофікації, спричинений надмірним збагаченням води поживними речовинами; *hypoxia* – *гіпоксія* (від грец. ὑπο – під, і ὀξύς – кислий) – кисневе голодування, стан низького вмісту кисню у воді.

Аналітичні терміни: *hydrogen sulfide zones* – *сірководневі зони* (зони сірководню, де у воді накопичується сірководень); *hydrochemical indicators* – *гідрохімічні показники* – хімічні показники води, які оцінюють її хімічний склад; *hydrobiological indicators* – *гідробіологічні показники* – біологічні показники води, що оцінюють стан біологічних систем у водних екосистемах. Звертають на себе увагу складені запозичено-англійські терміни, серед яких *hydrobiological indicators* – *гідробіологічні показники* включає запозичені латинізми *гідро-*, *біологічні* та англійське *indicators* – *показники* і означає показники, що оцінюють стан біологічних систем у водних екосистемах. Ще деякі синтетичні терміни такого типу *phytoplankton community* – *фітопланктонне угруповання* складається з від грец. слів φύτον «phyton», або «рослина», та πλάκτος «planktos» – ширяючий та *community* – угруповання

(й означає сукупність мікроскопічних водоростей, здатних проводити фотосинтез); *dinophytic algae* – *динофітові водорості* – (від грец. δῖνος – обертання і φύτον – рослина) та питомо англійське *algae* – *одорості* (тип водоростей, що можуть утворювати масові цвітіння).

Власне англійські терміни *industrial wastewater* – *промислові стічні води* складаються зі слів *industrial* – промислові та *wastewater* – стічні й означає води, що відводяться від промислових підприємств, а також містять різні забруднення. Аналогічно, терміни *household wastewater* – *господарчо-побутові стічні води* – води, що відводяться від житлових будинків, офісів і комунальних установ, які також містять забруднення; *self-cleaning of the marine environment* – *самоочищення морського середовища* – здатність морських вод очищати себе від забруднень без зовнішнього втручання.

Англійські синоніми-відповідники, засвідчені у словнику (6, 12), мають відмінність у поняттєвому плані, тому вважати їх термінами-синонімами недоцільно. Це можна обґрунтувати наступними позиціями. По-перше, синоніми часто мають різні відтінки значення та специфічні контексти використання, що робить їх поняттєво різними. Наприклад, термін *hypoxia* – *гіпоксія* і його український відповідник «киснева недостатність» технічно означають одне й те саме явище – недостатній рівень кисню у воді. Однак, *hypoxia* використовується переважно в наукових і медичних контекстах, тоді як *киснева недостатність* може бути зрозумілішою для ширшої аудиторії та використовується в популярних виданнях. По-друге, іншомовні терміни часто мають усталену міжнародну значущість та узгодженість, що робить їх більш точними для наукового використання. Використання українських відповідників може призвести до втрати цієї точності. Наприклад, термін «ксилема» є усталеним у міжнародній ботанічній літературі, тоді як його український відповідник «деревина» може мати ширше значення і вживатися не лише в наукових текстах, але й у побутових контекстах, що створює можливість неоднозначного розуміння. І по-третє, іншомовні терміни часто запозичуються для позначення нових явищ або технологій, для яких українські відповідники можуть ще не існувати або бути менш поширеними. Це особливо актуально для швидкозмінюваних галузей, таких як інформаційні технології або біотехнології. Наприклад, термін *eutrophication* – *евтрофікація* використовується в екології для опису специфічного процесу збагачення вод поживними речовинами, тоді як український відповідник *excessive enrichment of water bodies* – *надмірне збагачення водойм* є більш

загальним і може не передавати всі нюанси цього процесу.

Нарешті, концептуальні відмінності між термінами можуть стосуватися їх семантичної структури та області застосування – екології, водних біоресурсів та аквакультури, у нашому випадку. Іншомовні терміни часто мають чітко визначену наукову дефініцію, яка включає всі важливі характеристики явища. Українські відповідники можуть не охоплювати всі ці характеристики, що може призводити до непорозумінь або неправильного використання терміну. Так, термін *benthic biocenoses* – донні біоценози чітко описує сукупність організмів, що живуть на дні водойм, тоді як його можливий український відповідник «донні угруповання» може не передавати всю наукову точність цього поняття. Таким чином, через відмінності у значенні, контекстах використання, точності та семантичній структурі, вважати українські синоніми-відповідники повноцінними термінами-синонімами недоцільно. Це підкреслює важливість точного використання термінології в наукових і технічних текстах для забезпечення зрозумілості та уникнення плутанини.

Словотвірні синоніми – це слова, близькі або тотожні значенням, які мають відмінності на рівні словотворення. Науковці пропонують поділяти словотвірні синоніми на омоосновні (одноосновні) синоніми, у яких до однакових твірних основ приєднано різні щодо звукового складу афікси, та гетероосновні синоніми – рівнозначні назви одного поняття, де відмінним є і твірні основи, і словотвірні афікси, які присутні й у системі екологічних (Бурковська, 2015: 49). Наприклад, серед омоосновних синонімів є терміни *eutrophication* – *евтрофікація* та *eutrophication* – *евтрофування*. Основи цих термінів – *eutrophic* і *eutroph-*, а афікси *-аці(я)* і *-уванн(я)*. Обидва терміни описують процес збагачення водойм поживними речовинами, що призводить до надмірного росту водоростей. Аналогічним прикладом є терміни *degradation* – *деградація* та *degradation* – *деградування*, де основа – *degrad-* та такі ж афікси. Обидва терміни означають процес поступового погіршення стану екосистеми.

Словосполучні терміни в екологічній термінології класифікуються за різними критеріями. Наприклад, за структурою вони можуть бути атрибутивними, коли складаються з означення та означуваного слова, або об'єктними, де включають дію і об'єкт, на який ця дія спрямована. Так, «екологічний стан» є атрибутивним, а «надходження забруднюючих речовин» – об'єктним. За рівнем деталізації, терміни можуть бути загальними, як *ecological condition* – *екологічний стан*,

або конкретними, як *siltation of bottom biocenoses* – *замулення донних біоценозів*. Тип відношень між компонентами може бути родовим, як *siltation of bottom biocenoses* і *pollutants*, або частини та цілого, як *fish resources* і *ecosystem*. За функціональним призначенням, терміни поділяються на описові, як *shelf waters* – *шельфові води*, або процесуальні, як *eutrophication processes* – *евтрофікаційні процеси*. Сфери застосування також варіюються: терміни можуть бути науковими, як *assimilative capacity of marine ecosystem* – *асиміляційна спроможність морської екосистеми*, або практичними, як *pollution of water bodies* – *забруднення водойм*.

Класифікація словосполучних термінів систематизує і чітко визначає їхню функцію і значення, що є критично важливим для точності і зрозумілості в науковій і практичній діяльності.

Висновки. Переклад та тлумачення екологічної термінології є ключовою умовою для успішного розвитку екологічної науки, управління природними ресурсами та вирішення екологічних проблем на глобальному рівні. Вона забезпечує точність і узгодженість у науковій комунікації, сприяє інтеграції знань з різних галузей і підвищує обізнаність громадськості щодо екологічних питань. По-перше, актуальність питання уніфікації екологічних термінів є очевидною через необхідність чіткої і однозначної комунікації як у науковому середовищі, так і серед широкої громадськості. По-друге, аналіз сучасного стану екологічної термінології показує, що існує значна різниця між запозиченими термінами та їх англійськими відповідниками. Запозичені терміни часто мають чітко визначену наукову дефініцію, що дозволяє уникати неправильного трактування та забезпечує міжнародну узгодженість. Водночас, відповідники можуть мати більш загальне значення, що може призводити до плутанини в наукових і практичних контекстах. По-третє, розгляд різних типів синонімів, включаючи словотвірні та словосполучні синоніми, підкреслює складність та багатогранність екологічної термінології. Важливість чіткого визначення та правильного використання таких термінів очевидна для точного опису екологічних явищ та процесів. Спільні зусилля науковців, освітян, міжнародних організацій та громадськості сприятимуть збереженню біорізноманіття та сталому розвитку на глобальному та національному рівнях. А відтак перспектива даного дослідження вбачається нами в необхідності підвищення точності використання, перекладу і зрозумілості екологічної термінології. Подальші дослідження мають зосередитися на розробці уніфікованих підходів до термінології та їх впровадженні в освітні програми, щоб сприяти більш ефективній комунікації та управлінню природними ресурсами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бурковська О. Синонімія та варіантність у системі української термінології лісівництва. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології»*. 2015. № 817. С. 47–54.
2. Д'яков А.С., Кияк Т.Р., Куделько З.Б. Основи термінотворення: семантичні та соціолінгвістичні аспекти. К.: Academia, 2000. 218 с.
3. Кияк Т. Функції та переклад термінів у фахових текстах. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Проблеми української термінології»*. 2008. № 620. С. 3–5.
4. Мітіна О.М., Швелідзе Л.Д. Безеквівалентні економічні одиниці англо-українського перекладу: шляхи подолання. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. № 30. Том 2, 2020. С. 302–307. URL: <https://doi.org/10.24919/2308-4863.2/30.212344> (дата звернення: 5.08.2024).
5. Скороходько Е. Ф. Термін у науковому тексті (до створення терміноцентричної теорії наукового дискурсу): монографія. Київ: Логос, 2006. 99 с.
6. Соборова О. М. Актуальні аспекти біопродуктивності вод Одеської затоки. *Водні біоресурси та аквакультура*. 2018. № 2. С. 68–78.
7. A Dictionary of Ecology, Evolution and Systematics by R.J. Lincoln, G.A. Boxshall and P.F. Clark, Cambridge University Press, 1982.
8. Bell, R. T., & Candlin, C. Translation and translating: Theory and practice. 1991, London: Longman
9. Catford, J.C. A Linguistic Theory of Translation. London Oxford University Press, 1965: 1–80.
10. Campbell Stuart J. Towards a Model of Translation Competence. *Translators' Journal*, 1991, 36 (2-3) 329–343.
11. Croft, William, Explaining Language Change. An Evolutionary Approach. Essex: Pearson Education Limited, 2000
12. Harris, Brian. Norms in Interpretation. 1990, *Target* 2:1. 115–119.
13. Newmark, P. About Translation. Clevedon: Multilingual Matters, 1991. 184 p.
14. Webster's New Dictionary of Synonyms. MERRIAM-WEBSTER INC., Publishers SPRINGFIELD, Massachusetts, U.S.A.

REFERENCES

1. Burkovska O. (2015). Synonymia ta variantnist u systemi ukrainskoi terminolohii lisivnytstva. [Synonymy and variation in the system of Ukrainian forestry terminology]. *Visnyk Natsionalnogo universitetu «Lvivska politekhnika». Serii «Problemy ukrainskoi terminolohii»*. № 817. S. 47–54.
2. Diakov A.S., Kyiak T.R., Kudelko Z.B. (2000). Osnovy terminotvorennia: semantychni ta sotsiolinhvistychni aspekty. [Basics of term formation: semantic and sociolinguistic aspects]. K.: Academia, 218 s. [in Ukrainian].
3. Kyiak T.(2008). Funktsii ta pereklad terminiv u fakhovykh tekstakh. [Functions and translation of terms in professional texts]. *Visnyk natsionalnogo universitetu «Lvivska politekhnika»*. Serii «Problemy ukrainskoi terminolohii». № 620. S. 3–5. [in Ukrainian].
4. Mitina O.M., Shvelidze L.D.(2020). Bezekvivalentni ekonomichni odynytsti anhlo-ukrainskoho perekladu: shliakhy podolannia.[Non-equivalent economic units in English-Ukrainian translation: ways to overcome them]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk: mizhvuzivskyi zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh Drohobytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka*. № 30. Tom 2. S. 302–307. [in Ukrainian].
5. Skorokhodko E. F. (2006). Termin u naukovomu teksti (do stvorennia terminotsentrychnoi teorii naukovoho dyskursu): monohrafiia. [Term in a scientific text (towards the creation of a term-centered theory of scientific discourse): monograph]. Kyiv: Lohos. 99 s. [in Ukrainian].
6. Soborova O. M.(2018). Aktualni aspekty bioproduktyvnosti vod Odeskoi zatoky. [Actual aspects of bioproductivity of the waters of the Odesa Bay]. *Vodni bioresursy ta akvakultura*. № 2. S. 68–78. [in Ukrainian].
7. A Dictionary of Ecology, Evolution and Systematics by R.J. Lincoln, G.A. Boxshall and P.F. Clark, Cambridge University Press, 1982.
8. Bell, R. T., & Candlin, C. (1991). Translation and translating: Theory and practice. London: Longman.
9. Catford, J.C. (1965). A Linguistic Theory of Translation. London Oxford University Press, 1965: 1–80.
10. Campbell Stuart J. Towards a Model of Translation Competence. *Translators' Journal*, 36 (2-3) (1991), 329–343.
11. Croft, William, Explaining Language Change. An Evolutionary Approach. Essex: Pearson Education Limited, 2000
12. Harris, Brian. (1990). Norms in Interpretation. *Target* 2:1. 115–119.
13. Newmark, P. About Translation. Clevedon: Multilingual Matters, 1991. 184 p.
14. Webster's New Dictionary of Synonyms. MERRIAM-WEBSTER INC., Publishers SPRINGFIELD, Massachusetts, U.S.A.